

čin kako je u ovom radu prikazan, služi tek kao stanovita korekcija unutar relacija teorije odraza.

I na kraju, možda je ovo prigoda da postavimo pitanje: čemu ovakvi priručnici sociologije? U nas je bar na teorijskoj razini, u većine relevantnih znanstvenika, prevladana društvena misao dogmatsko-mehanicističke provenijencije. Iako studenti Tehnološko-metalurškog fakulteta Univerziteta u Beogradu (kojima je ovaj priručnik prema njegovom uvodu i namijenjen) nemaju iz čega (!), a iz nečega bi ipak trebali studirati, onda bi, čini nam se, ipak bilo bolje da im niti ovakav priručnik ne bude pri ruci. Celestin Sardelić

J. Ross Eshleman

PERSPECTIVES IN MARRIAGE AND THE FAMILY. TRENDS AND READINGS

Allyn and Bacon, Inc., Boston 1969

Na 770 stranica ove knjige nailazimo na opsežne teorijske uvodnike J. Ross Eshlemana pojedinim dijelovima knjige, te na niz članaka američkih sociologa i socijalnih psihologa koji tretiraju perspektive braka i porodice u SAD-u. Prema riječima editora, ova zbirka tekstova treba zadovoljiti slijedeće ciljeve: prikazati znanstveno područje sociologije porodice onako kako ga konceptualiziraju američki znanstvenici, na primjerima novijih istraživanja ukazati na osnovne referencijalne okvire sociologije braka i porodice, analizirati američku porodicu kao društveni sistem i kao društvenu grupu te prezentirati izbor kvalitetnih i konciznih tekstova koji su inače teško dostupni.

U I dijelu, koji nosi naslov *Teorija i odnošajni okviri braka i porodice*, istaknuta je distinkcija između »teorije« i »odnošajnog okvira« te identificirani strukturalno-funkcionalni (I. L. Reiss, »Univerzalnost porodice: konceptualna analiza«) i simboličko-interakcioni (A. R. Mangus, »Teorija i savjetovanje u bračnim problemima«) odnošajni okviri, kao oni koji se danas najčešće primjenjuju u proučavanju braka i porodice.

Američki porodični sistemi: društveno mijenjanje, manjinske grupe i utjecaj društvenih klasa naslov je II dijela koji

obuhvaća slijedeće priloge: »Stav Talcolta Parsonsa prema mijenjanju američke porodice« (H. Rodman), »Srodničke veze: zanemarena struktura u suvremenoj konceptualizaciji porodičnog funkcioniranja« (M. B. Sussman — L. G. Burchnal), »Industrijalizacija i američka porodica: pogled unatrag« (F. F. Furstenberg, Jr.), »Američka porodica budućnosti« (R. Hill). Obrađujući različite porodične obrasce manjinskih grupa u suvremenom američkom društvu, J. A. Hostetler piše o Amish porodici, S. C. Lee — A. Batrud o Hutterite porodici, E. Herzog o crnačkoj a F. A. J. Ianni o porodici talijanskih doseljenika. Budući da se struktura američke porodice ne diferencira samo ovisno o etničkoj i rasnoj pripadnosti, nego i prema klasnoj pripadnosti, društvene klase se ovdje percipiraju kao subkulture koje determiniraju unutarporodičnu interakciju (J. R. Eshleman — C. L. Hunt, »Utjecaj društvene klase na obrasce porodične prilagođenosti oženjenih studenata«; M. L. Kohn, »Društvena klasa i odnosi roditelja i djece«; L. Rainwater, »Bračna seksualnost u četiri kulture siromaštva«).

Autori III dijela, *Osnivanje braka: predbračne strukture i procesi*, polaze od pretpostavke kulturne determiniranosti izbora bračnog druga. Tako A. B. Hollinshead piše o kulturnim faktorima u izboru bračnog druga, L. D. Barnett o istraživanjima brakova između partnera različite državnosti i različitih rasa, D. M. Heer o brakovima između Crnaca i bijelaca u SAD-u, a H. T. Christensen i K. E. Barber o vjerskoj homogenosti i heterogenosti. U američkom se društvu ljubav smatra osnovnim motivom za uspostavljanjem heteroseksualnih odnosa, posebno bračnih, pa S. M. Greenfield, A. C. Kerckhoff — K. E. Davis i J. F. Scott analiziraju pojedine faze udvaranja kao uvoda u brak, dok o predbračnim spolnim odnosima i mijenjanju seksualnih standarda pišu W. Simon — J. H. Gagnon, I. R. Reiss, H. Pope — D. D. Knudsen i H. T. Christensen.

Fokus IV dijela je na *Bračnim i porodičnim odnosima i obrascima porodične interakcije kroz životni ciklus* porodice. Analizirajući odnose između muža i žene te roditelja i djece u pojedinim fazama porodičnog životnog ciklusa, većina priloga tretira porodicu u datom vremenu, u želji da će na taj način čitalac lakše uočiti promjene kroz koje porodica prolazi tokom svog vijeka. O interakciji između mladih supružnika pišu J. R. Es-

hleman i Lee G. Burchinal, dok H. L. Smith piše o »Obrascima podjele posla i odlučivanja muža i žene« u poljoprivrednim porodicama. O tematu odnosa roditelja i djece te interakciji s braćom i sestrama pišu U. Bronfenbrenner (»Ni-vo raskola američke porodice«), G. R. Leslie — K. P. Johnsen (»Mijenjanje percepcija o ulozi majke«), D. P. Irish (»Interakcija između braće i sestara: zane-mareni aspekt u istraživanju porodičnog života«) i W. H. Sewell (»Noviji razvoj teorije i istraživanja socijalizacije«). U posljednje vrijeme raste interes znanstvenika i praktičara za srednju dob a naročito starost čovjekovu, pa i u ovom zborniku pišu o porodičnoj interakciji u post-roditeljskom (djeca su napustila poro-dicu orijentacije) i staračkom (oba roditelja u mirovini) razdoblju autori W. E. Thompson — G. F. Streib, J. F. Cu-ber — P. B. Harroff, C. Tibbitts i R. Wax.

Porodica, kao uostalom ni brak, nika-da nije statična, jer pod utjecajem razli-čitih endogenih i egzogenih faktora može »doći na udar« i biti izložena potresi-ma. Konfliktne situacije rješavaju se na različite načine, ovisno o porodičnoj sub-kulturi kao i vrijednosnom sistemu dru-štva u kome bračni par živi. Konačni pa-tološki rezultat može biti razvod, men-talno oboljenje jednog od bračnih part-nera ili ozbiljno narušena porodična kohezija. Ovi problemi predmet su V dijela koji nosi naslov *Bračno i porodično de-zorganiziranje: porodični potresi*. O po-rodničnim problemima i krizi braka i po-rodice pišu slijedeći suradnici: F. Rosen-stock — B. Kutner, »Otudenje i porodi-čna kriza«; P. Glasser — E. Navarre, »Strukturalni problemi deficijentne po-rodice«; J. J. Jackson, »Alkoholizam i po-rodica«; M. Siporin, »Bankrotstvo i po-rodice dužnika«, dok na temu krize bra-ka i njegova rasula možemo čitati pri-loge: J. Scanzoni, »Ponovno ispitivanje bračnog rasula«; H. Carter — A. Plateris, »Brakorazvodni trendovi i raspadanje po-rodice«; W. J. Goode, »Zadovoljstvo bram-om i nestabilnost, transkulturalna kla-sna analiza stopa razvoda braka«.

Iako ponekad zamorna zbog svoje op-sežnosti, ova zbirka zanimljivih i kvali-tetnih tekstova može zainteresirati ne samo sociologe porodice i socijalne psi-hologe, nego i antropologe, demografe, sociologe omladine, pedagoge, psihijatre i ostale teoretičare i empiričare društve-nih znanosti.

Ruža First-Dilić

Clifford J. Jansen (ed.)

READINGS IN THE SOCIOLOGY OF MIGRATION

*Pergamon press, Oxford, London itd.,
1970.*

Kako stoji u predgovoru, ovaj zbornik izlazi u seriji kojom isti izdavač namje-rava, prvenstveno znalcima i studentima engleskog govornog područja, pružiti pregled doprinosa što ih raznim užim područjima sociologije i socijalne psi-hologije donose evropski i drugi autori. Međutim, pored izbora takvih članaka (pretežno empirijskog karaktera), ovaj zbornik sadrži i nekoliko (također em-pirijski zasnovanih) napisa američkih i engleskih autora te, naravno, odgovara-jući uvod. Zbog toga, on može korisno poslužiti svakome tko je zainteresiran za sociološke aspekte migracije.

Pisac Uvoda je C. J. Jansen, urednik čitave publikacije. On se osvrće na mi-graciju kao sociološki problem, naglašav-ajući pri tome unutrašnje migracije i njihovo značenje u Velikoj Britaniji i u još nekoliko zemalja (Italija, Francuska, Belgija, USA, Latinska Amerika, Afrika, Azija). Jansen, nadalje, daje pregled te-orija, ili točnije, hipoteza i uočenih za-konitosti u migraciji. Njih je grupirao u one koje govore o opsegu i pravcima migracije, o povezanosti dobi, spola, vr-ste naselja i socijalnog statusa migra-nata s opsegom, vrstama i pravcima mi-griranja, o motivima migracija te o in-tegraciji migranata u novu sredinu. Su-deći prema Jansenovom pregledu, ni je-dna od tih teorija ne premašuje »srednji domet«. Drugim riječima, migracija kao sociološki problem još očekuje šire teo-rijsko objašnjenje. Hoće li ono moći biti isključivo sociološko?

Nakon Uvoda (koji sadrži i bibliogra-fiju s više od 130 jedinica, od kojih se dobar dio odnosi na vanjske migracije), u prvom dijelu slijede dva članka koji se bave tipologijom u području migra-cije. P. George, u napisu »Tipovi migra-cije stanovništva prema profesionalnom i socijalnom sastavu migranata«, poku-šava primjerima o migraciji iz nekih ze-malja i u neke zemlje potvrditi svoje osnovno razlikovanje dviju kategorija migracije: u jednoj osnovu čine ekonom-ski faktori, a u drugoj politički, religi-ozni i sl., koji ekonomski faktor potis-kuju u drugi plan.